

Eef Dijkhof, Maaïke Mulder en Piet van Reenen

Een vidimus van 1292 en enkele verwante teksten als aanvulling op het *Corpus Gysseling*

Inleiding

Het *Corpus Gysseling* is een monument waar we Maurits Gysseling niet dankbaar genoeg voor kunnen zijn. Dankzij Gysselings visie en inspanningen is immers alles wat vóór 1301 in het Nederlands is geschreven, ter beschikking gekomen van de wetenschap. Dat na de uitgave van dit standaardwerk hier en daar nog kleine aanvullingen verschijnen, onderstreept alleen maar het belang van dit werk. Voor wat betreft de ambtelijke teksten zijn die aanvullingen te vinden in Rombaut, Leroy en Declercq (1988), Geirnaert en Mooijaart (1992), Burgers (1993), Leroy (1993), Croenen (1999) en Van Durme (hierna op blz. 69).

In deze bijdrage bieden wij ook een aanvulling op de ambtelijke teksten: twee vidimussen en twee transsumpten¹ met in totaal zeven afschriften van Middelnederlandse oorkonden. Eentje ervan is door Gysseling gezien, maar slechts voor een klein deel door hem uitgegeven. Naar het waarom kunnen we slechts gissen. De stukken zijn:

1. Een vidimus van 1292 uit Rijsel (Lille),
2. Een tweede vidimus van 1292 uit Den Haag,
3. Een transsumpt van 1298 uit Den Haag,
4. Een tweede transsumpt van 1298 uit Den Haag.

1. De teksten

1.1. *Het eerste vidimus van 1292 (Rijsel)*

In het archief van de Rekenkamer van Rijsel bevindt zich een vidimus dat werd gegeven door Willem/Guillaumes (I van Avesnes), bisschop van Kamerijk, en Bedes, aartsdiaken van Antwerpen, die we ook kennen onder de naam

¹ Een vidimus is een oorkonde waarin de uitvaardigers verklaren dat zij de tekst van de oorkonde die volgt, 'hebben gezien'. Een transsumpt is een door een notaris gewaarmerkt afschrift van een oorkonde.

Betto van Zieriksee, en vier Henegouwse edelen. Het stuk moet dateren uit periode dat Guillaumes bisschop was: 9 mei 1286 - 8 augustus 1296. Het jaar van vervaardiging zal 1292 zijn (zie paragraaf 2). De tekst is waarschijnlijk door een klerk van de bisschop geschreven.

Het vidimus bevat na de Franse aanhef een achttal oorkonden, waarvan er vier in het Nederlands zijn geschreven, twee in het Frans en twee in het Latijn. Alle stukken zijn opgesteld voor Aleid, resp. Floris van Henegouwen. Het betreft:

1. Nederlands: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 24 oktober 1268. Het origineel van deze tekst is uitgegeven door Gysseling (*Corpus* 64).
2. Nederlands: een gevidimeerde tekst van een oorkonde eveneens van 24 oktober 1268. De twee originelen van deze tekst zijn uitgegeven door Gysseling (*Corpus* 65A en 65AA). De hier gevidimeerde tekst volgt 65AA, evenals het eerste transsumpt van 1298 (zie onder). Het tweede vidimus van 1292 (zie onder) bevat een afschrift van 65A.
3. Nederlands: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 20 november 1276. Het origineel van deze tekst is niet bewaard. Gysseling geeft deze gevidimeerde tekst in zijn *Corpus* als nr. 186.
4. Frans: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 25 juli 1284. Het origineel van deze tekst is uitgegeven door Kruisheer (1997, 2163).
5. Frans: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 18 juni 1283. Het origineel van deze tekst is uitgegeven door Kruisheer (1997, 2118).
6. Latijn: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 15 januari 1276. Het origineel van deze tekst is uitgegeven door Kruisheer (1992, 1713).
7. Latijn: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 20 september 1264. Het origineel van deze tekst is uitgegeven door Kruisheer (1992, 1367).
8. Nederlands: een gevidimeerde tekst van een oorkonde van 18 maart 1272. Het origineel van deze tekst is uitgegeven door Gysseling (*Corpus* 117A). Het tweede transsumpt van 1298 (zie onder) bevat eveneens een afschrift hiervan.

Gysseling heeft dit vidimus gekend. Bij ontstentenis van een van de originelen die eraan ten grondslag ligt, nl. dat van 1276, publiceert hij de derde tekst van dit vidimus als nr. 186 en geeft als datering daarvan: 1286 - 1296. Hij vermeldt daarbij welke oorkonden eveneens zijn gevidimeerd in dit stuk. Het merkwaardige is evenwel dat hij bij de bespreking van de overige drie Middelnederlandse oorkonden zwijgt over het bestaan van dit vidimus en de tekst ervan ook nergens opneemt, terwijl die toch van vóór 1301 is.

Het *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790* beschrijft slechts zeven van de acht oorkonden die in dit vidimus zijn opgenomen en merkwaardigerwijs gebeurt dat op drie plaatsen, nl. onder B 1444, B 1445 en B 1446².

1.2. *Het tweede vidimus van 1292 (Den Haag)*

Tussen 1275 en 1299, vermoedelijk eveneens in 1292, geven Willem, abt van Saint-Denis-en-Broqueroie, en Anselm, deken van Saint-Germain te Bergen, vidimus van een oorkonde³. Dit vidimus bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag⁴.

Dit tweede vidimus begint met twee Latijnse openingszinnen. Daarna volgt de tekst van de oorkonde. Het betreft een Nederlands afschrift van de oorkonde van 24 oktober 1268, dezelfde oorkonde die ten grondslag ligt aan de tweede tekst van het eerste vidimus van 1292. De twee originelen van deze tekst zijn, zoals boven vermeld, uitgegeven door Gysseling (*Corpus* 65A en 65AA). Dit tweede vidimus volgt 65A. De tekst wordt door ons gepubliceerd samen met de tweede tekst van het eerste vidimus (zie paragraaf 3).

1.3. *Het eerste transsumpt van 7 juli 1298 (Den Haag)*

Op 7 juli 1298 geeft notaris Jan van Balleray onder meebezegeling van de officiaal van Kamerijk een transsumpt van drie oorkonden⁵. Het bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag⁶.

---

² Uit de beschrijvingen van het *Inventaire* (op p. 386 en 388) wordt niet duidelijk dat het hier om één document gaat.

³ Het vidimus is ongedateerd. De termini zijn die van het abbatiaat van abt Willem van Saint-Denis-en-Broqueroie (Berlière 1890-1897: 235). Zie voor de datering paragraaf 2.

⁴ Algemeen Rijksarchief, archief graven van Holland nr. 2164. Perkament (H 155 + plica 19, B 202 mm); beschadigd; de uithangende zegels verloren.

⁵ De beide transsumpten van Jan van Balleray van 1298 (hier: tekst 3 en tekst 4) zijn geschreven door dezelfde hand. Het eigenhandig aangebrachte notarissignet en het eigenhandig onderschrift van de notaris vormen de authenticiteitskenmerken van dergelijke oorkonden. Aangezien ook de notariële onderschriften van deze hand zijn, betekent dit dat deze transsumpten door notaris Jan van Balleray zelf zijn geschreven. Balleray ligt in de Bourgogne, iets boven Nevers; de schrijver was dus van franstalige oorsprong. De notaris heeft op diezelfde dag overigens nog een afschrift gemaakt van oorkonden die ook betrekking hebben op de rechten en bezittingen van Floris van Henegouwen. Dit laatste transsumpt, dat geschreven is in het Latijn, blijft hier verder buiten beschouwing. Zie noot 14.

⁶ Algemeen Rijksarchief, archief graven van Holland nr. 2179. Perkament (H 550 + plica 20, B 338 mm); met fragment van een uithangende zegel in bruine was.

Het transsumpt begint met een Latijnse openingszin. Daarna volgen drie teksten:

1. Nederlands: Een afschrift van de oorkonde van 24 oktober 1268, dezelfde oorkonde die ten grondslag ligt aan de tweede tekst van het vidimus van 1292. De twee originelen van deze tekst zijn, zoals boven vermeld, uitgegeven door Gysseling (*Corpus* 65A en 65AA). Dit transsumpt volgt de tekst van 65AA. De tekst wordt door ons gepubliceerd samen met de tweede tekst van het eerste vidimus van 1292 (zie paragraaf 3).

Na een Latijnse overgangszin volgt:

2. Latijn: Een afschrift van een oorkonde van 15 januari 1276, waarbij graaf Floris V van Holland aan Floris van Henegouwen enige landerijen op Schouwen schenkt. Het origineel is uitgegeven door Kruisheer (1992, 1713).

Na een volgende Latijnse overgangszin volgt:

3. Latijn: Een afschrift van een oorkonde van 29 mei 1270 waarbij graaf Floris V van Holland samen met Aleid, weduwe van Jan van Henegouwen, een jaarmarkt te Schiedam instelt, die Aleid van de graaf in leen zal houden. Het origineel is uitgegeven door Kruisheer (1992, 1524).

Het transsumpt eindigt met enkele Latijnse slotzinnen.

1.4. *Het tweede transsumpt van 7 juli 1298 (Den Haag)*

Notaris Jan van Balleray geeft onder meebezegeling van de officiaal van Kamerijk eveneens een transsumpt van twee oorkonden. Het bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag⁷.

Het transsumpt begint met een Latijnse openingszin. Daarna volgen twee teksten:

1. Nederlands: Een afschrift van de oorkonde van 18 maart 1272, dezelfde oorkonde die ten grondslag ligt aan de achtste tekst van het eerste vidimus van 1292. Het origineel van deze tekst is, zoals boven vermeld, uitgegeven door Gysseling (*Corpus* 117A). Hij vermeldt het bestaan van dit transsumpt en neemt de afwijkingen ten opzichte van het origineel op als 117B.

Na een Latijnse overgangszin volgt:

2. Latijn: Een afschrift van een oorkonde van 3 oktober 1272, waarbij graaf Floris V van Holland Aleid van Henegouwen kwijting geeft voor de betaling van de koopsom van zijn ambacht in Schiedam. De tekst van dit afschrift is uitgegeven door Kruisheer (1992, 1615).

Het transsumpt eindigt met enkele Latijnse slotzinnen.

⁷ Algemeen Rijksarchief, archief graven van Holland nr. 2167. Perkament (H 319 + plica 14, B 368 mm); beschadigd; het uithangende zegel verloren.

2. De achtergrond van het ontstaan van de vidimussen en transsumpten

De twee vidimussen en twee transsumpten hebben alle betrekking op de goederen van Floris van Henegouwen. Deze Floris was de jongste zoon van Jan van Avesnes en Aleid, dochter van graaf Floris IV van Holland. Naast deze Floris werd uit hun huwelijk nog een aantal andere kinderen geboren, waaronder Jan, die opvolgt in het graafschap Henegouwen, Bouchard, later bisschop van Metz, Willem, later bisschop van Kamerijk, en Guido, die eerst elect van Luik is geweest en vervolgens bisschop van Utrecht.

Aleid, die vanwege haar huwelijk met Jan van Avesnes in de historiografie ‘van Henegouwen’ wordt genoemd, is tussen 1258 en 1263 de voogdes van de minderjarige graaf Floris V. Tussen 1263 en 1268 is zij enige tijd de invloed op de jonge graaf kwijt. Op 24 oktober 1268 worden hun geschillen, die vermoedelijk betrekking hebben op het erfdeel van Aleid, bijgelegd (zie *Corpus* 64, 65A en 65AA). Bij de drie oorkonden die op die dag werden uitgevaardigd, ontving niet alleen Aleid, maar ook haar zoon, Floris van Henegouwen, de nodige inkomsten uit goederen in Holland en Zeeland.

Het hernieuwde vertrouwen van graaf Floris V in Aleid en haar zoon Floris biedt met name Floris van Henegouwen de mogelijkheid te werken aan een eigen machtsbasis in Holland en Zeeland. Graaf Floris V heeft vermoedelijk in eerste instantie meer vertrouwen gehad in zijn neef, één jaar jonger dan hijzelf, met wie hij waarschijnlijk gedurende de voogdijschap van Aleid is opgevoed, dan in de kibbelende edelen uit zijn gevolg. Hoe dit ook zij, de bijna schaamteloze wijze waarop Floris van Henegouwen zijn bezittingen uitbreidt en zijn macht vergroot, leidt uiteindelijk tot een breuk met graaf Floris V en tot de verwijdering van de Henegouwers uit het graafschap. Floris van Henegouwen moet zich verder tevreden stellen met de schenking van enige goederen van zijn Henegouwse verwanten, doch veel is dit niet.

Met het overlijden van zijn moeder Aleid in april 1284 zal hij hebben beseft dat slechts weinig hem aan deze streken bindt. Hij maakt zijn testament op en gaat in 1287 op avontuur naar Italië. Daar valt hij bij de toenmalige koning van Napels, Karel II, zo in de smaak dat hij in 1289 in de echt wordt verbonden met Isabel van Villehardouin, enige dochter van Willem, vorst van Achaië in Griekenland, na welk huwelijk hij deze titel ook mag voeren. Deze Isabel is de enige dochter van Willem, vorst van Achaië in Griekenland, welk vorstendom hij in leen heeft gehouden van de koning van Napels. Isabel was eerder gehuwd geweest met Philip, de broer van koning Karel II. Na Philips overlijden in 1277 was Isabel evenwel niet opnieuw gehuwd en voerde koning Karel zelf het bewind over het vorstendom. Na hun huwelijk vestigen Floris

en Isabel zich metterwoon in Griekenland als vorst en vorstin van Achaië. In het voorjaar van 1292 is hij vermoedelijk korte tijd terug in onze streken. Floris van Henegouwen regelt dan enige zaken ten aanzien van zijn bezittingen in Holland, Zeeland en Henegouwen en omgeving. Op 18 maart 1292 regelt hij de vererving van de goederen die hij houdt van zijn achterneef, graaf Hugo van Blois, en op 18 april van dat jaar treft hij een soortgelijke afspraak met graaf Floris V voor zijn bezittingen in Holland en Zeeland. Bij oorkonden uitgevaardigd in april 1292 maakt hij afspraken met zijn broer, graaf Jan II van Henegouwen, enerzijds en met zijn andere broers, Bouchard, bisschop van Metz, Willem, bisschop van Kamerijk, en Guido, dan elect van Luik, anderzijds betreffende de voogdij over zijn eventuele kinderen in geval hij en zijn vrouw vroegtijdig komen te overlijden. Het huwelijk met Isabel is tot op dat moment kinderloos; in oktober 1293 wordt er een dochter, Mathilde, geboren⁸.

De twee hier beschreven vidimussen omvatten negen oorkondeteksten betreffende de goederen en rechten waarop Floris van Henegouwen en diens nakomelingen aanspraak kunnen maken. Er zijn nog twee andere vidimussen voorhanden. Hieruit hoeven hier geen teksten te worden opgenomen, aangezien zij slechts afschriften geven van oorkonden in het Latijn en het Frans. Die twee vidimussen zijn beide overgeleverd in het Rijksarchief te Bergen in Henegouwen. Het ene is een ongedateerd vidimus op naam van dezelfde zes heren die ook het eerste vidimus uitvaardigden, namelijk bisschop Willem van Kamerijk, meester Betto, aartsdiaken van Antwerpen, en vier Henegouwse ridders en omvat drie gevidimeerde oorkonden. Het andere vidimus staat op naam van Otto van Trazignies en drie andere Henegouwse ridders en omvat eveneens afschriften van drie oorkonden. Dit laatste vidimus is gedateerd, en wel op 2 mei 1292⁹.

Zoals gezegd is een vidimus een oorkonde waarin degenen die deze uitvaardigen, verklaren een originele oorkonde waarvan de tekst volgt, te ‘hebben gezien’. Op deze wijze verkreeg men een schriftelijk bewijsstuk in het geval het origineel beschadigd of verloren zou raken, of een bewijskrachtig afschrift in het geval men niet met het origineel op reis wilde gaan. Met de

---

⁸ De voorafgaande alinea's zijn gebaseerd op Cordfunke 1996 en 2000, De Waha en Dugnoille 2000, Van de Meulen 2000. Zie ook Bon 1969, appendices B1, B2 en B16.

⁹ Het eerstgenoemde vidimus bevindt zich in Rijksarchief Bergen (Henegouwen), charters graven van Henegouwen nr. 258 (zie Wymans 1985: 65), het andere vidimus, waarvan het origineel verloren is gegaan (Wymans 1985: 55), is opgenomen in een vidimus op naam van Herus, aartsbisschop van Athene, en zeven Griekse prelaten en edelen d.d. januari 1305 (Rijksarchief Bergen, charters graven van Henegouwen nr. 392; Wymans 1985: 90).

vervaardiging van deze vier vidimussen ontstond in feite een soort schaduwarchief van de rechten en de goederen van Floris van Henegouwen. Ze zullen waarschijnlijk ongeveer rond dezelfde datum zijn vervaardigd, dus omstreeks 2 mei 1292. Slechts één oorkonde ontbreekt, namelijk die waarbij zijn broers Bouchard, Willem en Guido aan Floris in april 1292 beloven toe te zien op een eerlijke voogdij voor zijn kinderen in geval hij en Isabel vroegtijdig komen te overlijden¹⁰. Behalve het laatstgenoemde stuk heeft Floris de originele oorkonden achtergelaten onder het beheer van zijn broer, graaf Jan I van Henegouwen. Dit blijkt uit de vergelijking tussen het origineel van *Corpus* 65AA, het vidimus uit Rijsel van 1292 en het eerste transsumpt uit 1298. Het transsumpt gaat terug op het origineel en niet op het vidimus.

Volledig vertrouwen in zijn grafelijke broer zal Floris niet hebben gehad, want drie van deze vidimussen heeft Floris van Henegouwen meegenomen naar Griekenland. Het in dit artikel behandelde vidimus op naam van Willem, abt van Saint-Denis-en-Broqueroie, en Anselm, deken van Saint-Germain te Bergen, waarin de tekst van *Corpus* 65A is opgenomen zal niet van belang zijn geweest, aangezien Floris reeds over een afschrift van *Corpus* 65A beschikte dat op kleine tekstuele verschillen na dezelfde tekst geeft als *Corpus* 65AA. Zoals gezegd liet hij van de belofte van zijn bisschoppelijke broers geen vidimus maken, maar nam hij het origineel mee. Blijkbaar had hij in hen meer vertrouwen dan in zijn oudste broer.

In 1305 wordt Mathilde, de enige dochter uit het huwelijk van Isabel en Floris, twaalf jaar en daarmee handelingsbekwaam. Ze is dan inmiddels gehuwd met Guido de la Roche, hertog van Athene¹¹. Er verschijnt in de loop van 1305 een delegatie uit Griekenland ter regeling van haar erfgoed. Als bewijs van haar rechten neemt deze delegatie drie vidimussen mee, uitgevaardigd op naam van Herus, aartsbisschop van Athene, en zeven Griekse prelaten en edelen. Hierin zijn opgenomen de teksten van de drie vidimussen die Floris had meegenomen en de tekst van het origineel van de belofte van zijn drie geestelijke broers¹². Veel later wordt er een regeling getroffen waarbij deze goederen in het bezit blijven van de Henegouwers en waardoor de drie vidimussen en het ene origineel uiteindelijk toch weer in deze streken zijn terecht gekomen. Het voert te ver hier nu op in te gaan.

---

¹⁰ Origineel in Rijksarchief Bergen (Henegouwen), charters graven van Henegouwen nr. 205 (zie Wymans 1985: 55).

¹¹ Bon 1969, appendix B 16.

¹² Originelen in Rijksarchief Bergen (Henegouwen), charters graven van Henegouwen nrs. 390-392 (zie Wymans 1985: 89-90).

Na het voorjaar van 1292 zal Floris van Henegouwen definitief naar Griekenland zijn vertrokken. Op 23 maart 1297 komt hij daar te overlijden. Zijn dochter Mathilde, geboren in 1293, is dan nog minderjarig. Conform de getroffen regelingen zal graaf Jan I van Henegouwen als voogd en beheerder van de goederen zijn opgetreden.

In 1297 is in Holland dan graaf Jan I aan de macht. Deze jonge graaf staat geheel onder curatele van Wolfert van Borsele, die de Henegouwse graaf als nauwste verwant van de Hollandse vorst diep zal hebben gewantrouwd. Uit een schrijven van 10 juli 1298 van de baljuw van Schiedam, een stad gesticht door Aleid van Henegouwen en daarmee behorende tot het erfdeel van de Avesnes, blijkt dat graaf Jan I van Holland niet bereid is de rechten van de Henegouwers te erkennen. De baljuw verzoekt de Henegouwse graaf om toezending van de nodige bewijsstukken¹³.

Klaarblijkelijk zijn de problemen op dit punt de Henegouwer reeds bekend. De twee in dit artikel opgenomen transsumpten bevatten immers gewaarmerkte afschriften van oorkonden die op het Hollandse en Zeeuwse goederencomplex betrekking hebben. Dit paar wordt gecompleteerd door een derde transsumpt van dezelfde Kamerijkse notaris Jan van Balleray van 7 juli 1298, dat nog slechts in een afschrift uit 1562 voorhanden is¹⁴. Graaf Jan van Henegouwen zal het te riskant gevonden hebben de originelen naar Holland te sturen. Een notarieel afschrift, voor de zekerheid ook nog bezegeld door de officiaal van Kamerijk, een geestelijk rechter, moest zorgen voor de nodige schriftelijke bewijzen.

3. Bespreking en uitgave

Drie van de vier Middelnederlandse teksten in het vidimus van 1292 zijn nog nooit uitgegeven¹⁵, evenmin als de qua tekst verwante Middelnederlandse teksten van de overige stukken. Om vergelijking van originelen en afschriften te vergemakkelijken hebben wij de teksten parallel afgedrukt. We houden ons daarbij aan de volgorde van de teksten uit het Rijselse vidimus van 1292.

Openingszin van het eerste vidimus van 1292

De openingszin van het vidimus van 1292 is origineel en voor zover wij weten niet eerder gepubliceerd. Omdat Guillames en Bedes in deze Franse openingszin genoemd worden, citeren wij deze zin, ook al is de taal Frans.

¹³ Van den Bergh (1866-1873) II, 1036.

¹⁴ AdN Rijsel, archief Rekenkamer te Rijsel (= B) nr. 1585, f. 226 of (nieuw) 228, nr. 339.

¹⁵ De vierde Middelnederlandse tekst van dit vidimus is, zoals boven vermeld, door Gysseling opgenomen als nr. 186 van zijn *Corpus*.

Guillaumes (I van Avesnes), bisschop van Kamerijk, en Bedes, aartsdiaken van Antwerpen, verklaren dat zij, in aanwezigheid van (Gilles) Rigaut van Le Roelx, Thierry, zijn broer, Jean, geheten Sausset, en Baudouin, geheten van Auberchicourt, kennis hebben genomen van de originele stukken die in dit stuk zijn gekopieerd.

Nous Guillames par le grace de diu Eueskes de Cambrai, Maistre Bedes archidiacres danwiers en le glise de Cambrai, Rigaut dou rues, tiriis sen freres, Jehans diis sauset, et Bauduwin dabrichincourt chevaliirs, faisons sauouer as tous chiaus / ki ces lettres verront et oiront, ke nous auons veues et oies les lettres dont che present escrit *parole*, entires et saines, sans cancellage, sans vice, sans teke, sans defaute, vraies et sans suppechon en leur primeraine figure ensi comme / ches escriit *parole* chi apres suant:

Het *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790* vermeldt deze tekst onder B 1444 (p. 386)¹⁶.

Tekst 1 van het eerste vidimus van 1292

Op 24 oktober 1268 (de zondag na Sint Lucasdag) wordt in Brugge een oorkonde opgesteld waarin Floris (V) verklaart dat hij de onenigheid met zijn tante, Aleid van Henegouwen, weduwe van Jan van Avesnes, heeft bijgelegd. Zij heeft hem haar bezittingen te Koudenhove (bij Delft) afgestaan in ruil voor een rente, tweemaal per jaar te innen uit de tol van Niemandsvriend.

Gysseling publiceert de oorkonde als nr. 64. Hij geeft informatie over het origineel, dat in Den Haag wordt bewaard, en hij deelt mee door wie deze tekst is uitgegeven. Dat er zich in Rijsel een vidimus van deze oorkonde bevindt, vermeldt hij niet.

Het *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790* vermeldt deze tekst 1 onder B 1444 (p. 386)¹⁷.

---

¹⁶ Het *Inventaire* bevat een aantal transcriptiefouten.

¹⁷ Ook hier bevat het *Inventaire* een aantal transcriptiefouten.

Gysseling 64

Wj Florens Graue van holland ende van zeland makent cont alle den ghenen die dese lettren sullen sien ofte horen.

Dat wi van alle dien tuiste dat wi hadden ieghen onser / moyen vrouwen aleyden van henengouwe ser.. Johans wif van Auennis wilen was. van dien Erue dat hare toe comende soude wesen van haren vorderen hebben gheeffent in derre / maniren.

Dat si ons heft ghegheuen dat goed te Coudenhoe dat si cochte ieghen didericke van wermonde sonder tuellef morghen die si dar af uercocht heft den moneken van bethlehem: / Ende hare woninghe ter nuwer scie. ende al dat lant dat si daer ghecocht heft in rechten eighendome.

Hir bi so hebbe wi hare weder ghegheuen ouer dit voreghese ghede lant ende wonin/ ghe. ende ouer al dat recht, dat si ons eisscende was; van haren Erfnisse, dat hare toe Comende was van haren vordren; ende van heren Florense onsen oem. Ende van harre moyen joncvro/we Ricarden. virehondert pont hollanscer peninghe, ende virewerftuintech pont goet ende ghen[gh]e te nemenne in die tolle te niemensvrint te tue tiden binnen den jare. dat es te wetene te / pascen naeste die comt tuehondert pont ende virtech hollanscer peninghe Ende sente martins misse dar naest in den herfst oec tuehondert pont ende virtech voreghese ghder penninghe. Ende / al dus vort ewelike si ende hare oer. Ende hir bi sal hare bode comen tesen voreghese ghden daghen in dese

Rijssel 1292, gevidimeerde tekst 1

Wi florens Graue van hollant ende van zeland, Maken cont alle den ghenen die dese lettren Sullen sien ofte hoeren,

dat wi van alle dien tuiste dat wi hadden jeghen onser Moien vrouwen / aleyden van henengowe, tser jhans wif van auennis wilen was, van dien Erue dat hare toe comende soude wesen van haren vorderen, hebben gheeffent in derre maniren,

dat si ons heft ghegheuen dat goet te coudenhoe dat sij / cochte ieghen diederike van wermonde, sonder tuelef morghen die sij daer af uercocht heft den Moneken van bethlehem, ende hare woninghe ter nuwer scie, ende al dat land dat sij daer ghecocht heft in rechten eighendoeme,, /

Hiir bi so hebbe wi hare weder ghegheuen ouer dit voreghese ghede lant ende woninghe, ende ouer al dat rech dat sij ons eisscende was van haren erfnesse dat hare toe comende was van haren vordren ende van heren florense on/sen oem, ende van harre Moyen joncfrowe Ricarden virehondert pont hollanscer penninghe, ende virewerftuintech pont goet ende geiter te nemene in die tolle te niemens vrint te tuen tiden binnen den jaren, dat es / te wetene te passcen naeste die comt tue hondert pont ende virtech hollanscer peninghe, ende sente Martins messe daer naest in den herfst oec tuehondert pont ende virtech voreghese gheder peninghe, [e]nde [ald]us voert / eweliki¹⁸ sij ende hare oer, Ende hiir bi sal hare bode comen tesen voregheseiden daghen in dese

¹⁸ Sic

voreghese ghede tolle tontfane dit
voreghese ghede paiement in onsen
coste. ende alsoe / dat daer niemen iet
ne sal in nemen sonder hare bode tote
dien tiden dat si vergouden e[s]
Ende hir bi so moghewi loessen alsoe
wi willen wi ende onse oer ieghen hare
ende hare oer de / helft van virehondert
ponden ende virewerftuintech die hir
voreghese gheth sin; om tue dusent pont
hollanscer peninghe ende virehondert
pont. Ende dander helft om al soe vele.

Ende vm / dat wi willen dat dese dinc
si ghehouden ende ghestade. so hebbe
wi dit gheseghelt met onsen seghele.
Ende ghebeden minen here Guiden
graue van vlandren,, ende marchi van
namur. / den abbet van middelburgh.
heren Raes van lidekercke. Den heren
van vorn herren alebrechte. Den
heren van theilinghen heren diderike.
Dern philippse van den pole¹⁹. dern
Boudewin Rufin / dern Didericke van
brederode ridders Ende anders onse
man die alle hir ouer waren dat si hir
ane hanghen hare seghelle metten
onsen.
Dese vorewerde was ghemaket ende
be/screuen te brugghe scoensdachs na
sente lukes dach ewangeliste Van ons
heren iaren dusent tuehondert ende
achte endesestech.

voregheseide tolle tontfane dit vorseide
paiment in onsen coste, ende alsoe dat
daer niman iet in sal nemen sonder
hare bode to[te] / dien tiden dat sij
vergolden es,
ende hiir bi So moghewi loessen alsoe
wi willen wi ende onse oer jeghen hare
ende hare oer de helft van virehondert
ponden ende virewerftuintech die
hiir voreghese gheth siin om tue d[u]/
sentech pont hollanscer peninghe ende
virehondert pont, ende dander helft om
also vele,

Ende omme dat wi willen dat dese ding
sij ghehouden ende ghestade, So hebbe
wi dit gheseghelt met onsen seghele,
ende ghebe/den minen her Guiden
Graue van vlandren, ende Marchi van
namur, den abbet van Middelborch,
heren Rase van Liedekerke den heren
van vornheren, alebrechte, den heren
van teilinghen heren diderike / dern
philipse van den pole, dern Boudewiin
rufin, dern diderike van brederode,
ridders, ende anders onse man die alle
hiir ouer waren, dat sij hiir ane hanghen
hare seghele metten onsen,
Dese vorwerde / was ghemaect ende
bescreuen te brugghe sconsdaghes na
sente lukes dach ewangeliste, van ons
heren jaren dusent tuehondert ende
achte ende seschtech -

---

¹⁹ Boven de o staat een kleine e geschreven.

Tekst 2 van het eerste vidimus van 1292

Eveneens op 24 oktober wordt vastgelegd dat Floris (V) zijn neef (Floris van Henegouwen) een huis in Schiedam te leen geeft en al het land dat hij bezit tussen Overschie en Schiedam, met als voorwaarde dat zijn moeder, Aleid van Henegouwen, het vruchtgebruik daarvan zal hebben.

Er zijn twee originelen van deze oorkonde die door Gysseling in zijn *Corpus* worden afgedrukt als 65A en 65AA (deel I, p. 125-127). Hij geeft informatie over de originelen, die in Den Haag worden bewaard, en hij deelt mee door wie de tekst in druk is uitgegeven.

De tekst van deze originelen is in de dertiende eeuw driemaal overgeschreven.

- a. Ten eerste in het eerste vidimus van 1292, met 65AA als origineel.
- b. Vervolgens in het tweede vidimus van 1292, geschreven in opdracht van Willem, abt van Saint-Denis-en-Broqueroie, en Anselm, deken van Saint-Germain te Bergen. Deze tekst volgt 65A. Dit vidimus wordt hier parallel aan 65A gepubliceerd.
- c. Als derde heeft Jan van Balleray, notaris te Cambrai, op 7 juli 1298 de tekst overgeschreven, eveneens met 65AA als origineel. Dit transsumpt wordt hier naast Gysseling 65AA en de tekst uit het eerste vidimus van 1292 gepubliceerd.

Het bovengenoemde *Inventaire* vermeldt de in 1292 gevidimeerde oorkonde eveneens onder B 1444, p. 386²⁰.

---

²⁰ Het *Inventaire* bevat een aantal transcriptiefouten.

Gysseling 65AA

**Rijsel 1292,
gevidimeerde tekst 2**

**Eerste transsumpt van
1298²¹**

Wj.. Florens Graue van
holland ende van zelant,
maken Cont alle den
ghenen die dese lettren
sullen sien, ende horen.
Dat / Wi hebben
ghegheuen Florense
onsen neue Onser moyen
sone veren Aleyden van
henengouwe ser johans
wif van auennis wilen
was / onse woninghe ter
nuwerscie die hare was,
ende al dat lant dat wi
daer hebben ligghende
tusscher der ouderscie,
ende nuwenscie / damme.
hofsteden. ende al dat
gherechte, Ende visscherie.
ende sluse. die ons toe
bestaen; dat hijt van ons
houdet te lene.
Ende in / derre maniren;
dat gheuile dat florens
storue sonder kint, dat
het quame vp sinen
ousten broeder naest hem,
ende aldus soe ghaet /
nederwert van broedere te
broedre. Ende ghebraket
van desen; so quamet vp
johanne den ousten; of hi
leuende ware.
Ende / hir bi so sal dese
voregheseghede vrouwe.
vrouwe aleyd onse moye
florens moeder besittende

Wi florens Graue van
hollant *ende* van / zelant,
Maken cont alle den
ghenen die dese lettren
Selen sien *ende* hoeren,
dat wi hebben ghegheuen
florense onsen neue,
onser Moyen zone veren
aleyden van henengowe,
ser jhans wif van auennis
wilen / was, onse
woninghe ter nuwer scie
die hare was, ende al dat
lant dat wi daer hebben
ligghende tusscher der
ouder scie ende nuwen
sciedamme, hofsteden,
enda al dat gherechte ende
vischerie ende sluse die
ons toe bestae[n] / dat hiit
van ons houdett te lene,
ende in derre Maniren dat
gheuiele dat florens storue
sonder kint, dat het quame
vp sinen ousten bruder
naest hem, ende aldus
so gaet nederwert van
brudere te brudere, *ende*
/ ghebraket van desen so
quamet vp jhanne den
outsten of hi leuende
ware,
ende hiir bi so sal dese
vorghesiede vrouwe, vrouwe
aleit onse Moye florens
moeder besittende

Wi florens Graue van
holland ende van zel[ant],
Maken cont alle deghenen
die dese lettre, Sullen sien
ende / horen,
dat wi hebben ghegheuen
florense onse neuen,
onser moyen sone,
Veren aleyden [van]
hennegowe, ser johans
/ wif van auennis wilen
was onse woninghe ter
nuwerscie die hare was,
ende al dat lant dat wi
daer hebben / lighende
tusscher der ouderscie
ende nuwenscie damme.
hofsteden. ende al dat
gherechte, ende visscherie,
ende sluse. die onsen / toe
bestaen. dat hiit van ons
houdet te lene
Ende in derre maniere.
dat gheuile dat florens
storue sonder kint dat /
het quame vp sinen ousten
broeder naest hem, ende
aldus sie ghaet nederwert
van broedre te broedre.
Ende ghebraket / van
desen, son quamet vp
johanne den ousten. of hi
leuende ware.
Ende hir bi so sal dese
voregheseghede vrouwe.
vrouwe / aleyd onse moye
florens moeder besittende

²¹ De beschadigde passages in het eerste transsumpt van 1298 zijn hieronder tussen tekst-haken aangevuld naar een foto ervan uit de collectie van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.

<p>sin ende ghebrukende gheheilike al d[it] vore / gheseghede goed, met al den gherechte ende vroemen die daer toe bestaen; also langhe also si leuet. sonder eneghe calengiringhe / van floreense of van anders iemanne.</p> <p>Ende om dat wi willen dat dese dinc si ghehouden ende ghestade so hebbe wi dit gheseghelt / met onsen seghele. Ende ghebeden minen here. Guiden graue van vlandren ende marchi van namur. den abbet van middelburgh / heren.. Raesse van lidekercke. Den here van vorn herren alebrecte. Den here van theilinghen herren diderike. dern philipse van den / poele. dern boudewin Rufin. dern dideric van brederode ridders ende anders onse man, die alle hir ouer waren dat si hir ane / hanghen hare seghelle metten onsen.</p> <p>Dese vorewarde was ghemaket ende bescreuen te brugghe scoensdachs na sente lukes dach / ewangeliste. van ons heren iaren dusent tuehondert ende achte ende sestech ---</p>	<p>siin ende ghebrukende ghehelliic al dat / voreghesegegede goet, met alle den gherechte ende vromen die daer toe bestaen, also langhe also sij leuet sonder eineghe calengiringhe van <i>floreense</i> of van iemanne,</p> <p>Ende om dat wi willen dat dese dinghe / siin ghehouden ende ghestade, so hebe wi dit gheseghelt met onsen seghele, ende bidden de here Guiden graue van vlandrent <i>ende</i> marchi van namur, den abbet van middelborch, heren.. Rassen van liedekerke, den here / van vorn herren alebrecte, den here van theilinghen herrin diderike dern philipse van den pole, dern boudewin rufin. derren dideriic van brederode, ridders ende anders onse man die alle hiir ouer / waren dat sij hiir anne hanghen hare seghele met den onsen,</p> <p>Dese vorwarde was ghemaect <i>ende</i> bescreuen, te brugghe scoendaghes na sente lukes dach ewangeliste, van ons heren jaren dusent tuehondert / ende achte ende Sestech - -</p>	<p>sin ende ghebrukende gheheilike al dat vore gheseghede goed, met al / den gherecte ende vroemen die daer toe bestaen; al so langhe also si leuet. sonder eneghe calengiringhen van floreense / of van anders iemanne.</p> <p>Ende om dat wi wilen dat dese dinc si ghehouden ende ghestade, so hebbe wi dit ghesegelt / met onsen seghele. Ende ghebeden minen here. Guiden graue van vlandren, ende marchi van namur. den .. abbet / van Milledebourch heren rasse van liedekerke. den heren van vorn, herren Albrecte, den heren van theilinghen. here / diderike. dern philipse van den poele, dern boudewin Rufin. dern dideric van brederode ridders ende anders onsen / man, die alle hir ouer waren dat si hir ane hanghen haren seghelen met onsen.</p> <p>Dese vorewarde was ghemaket / ende bescreuen te Brugghe scoendachs na sente lukes. ewangeliste. van onse heren iaren dusent, tuehondert ende achte / ende sestech.</p>
---	---	--

Gyseling 65A

Tweede vidimus van 1292²²

Wi Florens graue van holland, ende van zelant maken cont alle den ghenen die dese lettren / sullen sien ende horen, Dat wi hebben ghegheuen Florense onsen neue onser moyen [sone] / veren aleyden van henengowe, ser .. Johans wif van Auennis wilen was, onse woninghe, [die] / hare was, ende al dat lant dat wi daer hebben liggende tusschen der ouder scie, en[de] / nuwen sciedamme. hofstaden, ende al dat gherechte ende visscherie ende sluse, die ons to[e] / bestaen, dat hijt van ons hout te lene.

ende in derre maniren dat gheuile dat floren[s] / storue sonder kint dat het quame vp sinen ousten broeder naest hem, ende al dus so g[ae]/tet nederwert van brodere te brodere, ende ghebraket van desen, so quamet vp johanne / den ousten of hi leuende ware.
ende hir bi so sal dese vorghesegt vrowe aleyd onse moye / Florens moeder besittende sin ende ghebrukende gheheilike, al dit vorgheseghede goed / met al den gherechte ende vroemen die dar toe bestaen also langhe alse si leuet, sond[er] / eneghe calengiringhen van Florense of van anders iemenne,
Ende om dat wi w[il]/len dat dese dinc si ghehouden ende ghestade so hebbe wi dit gheseghel met onsen s[eghe]/le; ende ghebeden minen here Guiden graue van vlandren, ende marchi van namur, den a[bbet] / van middelborgh. heren Rase van lidekercke. den here van vorn. den here van telinghen / heren philipse van den poele. heren boudewin

Wi florens graue van hollande en van selant, maken cont allen den / genen die dese littren Sullen sien ende horen, dat wi hebben gegheuen florense onsen Neue onser / moyen Sone veren aleyden uan henengowe ser johans wif uan auennis wilen was, onse wonenge die / hare was. inde al dat lant dat wi dar hebben liginde tussoen der ouder Scie en nuwen Scie damme, hof/steden, ende al dat gerechte, ende vischerie, ende sluse, die ons toe bestain, dat hijt van ons holt te lene /

[ende en derr]e maneren. d[.t gh.....] dat florens storue sonder kint, dat het quame op sinen olsten broder / naest hem.
ende aldus so [..... .....rt] van brodere te brodere, Jnde ghebraket van desen, so quamet / op jehanne den ousten [of] hi leu[.... ware.]
ende her bi so sal diese vorgesegt vrowe aleyd onse moye / florens moder besittende sin ende gebrukende gehelike al dit vorgheseghede goed, met al den gerech/te ende vroemen die dar toe bestaen also lange alse si leuet, sonder enige calengiringhen van florense / of uan ander iemenne.
Ende om dat wi willen dat diese dinc Si gehouden inde gestade So hebbe wi dit / gesegelt, met onsen seghele, Jnde gebidden minen here Guiden grauen van vlandren ende marchi / van namur. den abbit van middelborgh, heren Rassen van Lidekireke. den here van vorn. den heren /
van telingen. heren philipse van den

²² De beschadigde passages in het tweede vidimus van 1292 zijn hieronder tussen tekststroken aangevuld naar een foto ervan uit de collectie van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.

Rufin. heren dideric van brederode,
ridders / ende anders onse man van
zelant die alle hir ouer waren; dat si
hir ane hanghen hare / seghele metten
onsen,
dit was ghemaket ende bescreuen, te
brugghe, van ons heren jaren / ..m^o .cc^o
.achteendesestech sconsdags na sente
lukes dach ewangeliste.

poele, heren bodewin Rufin, heren
dederic van brederode Rid/dres, ende
anders onse man van zelant, die alle
hie ouer waren dat si hir ane hangen
hare Sighele / mitten onsen.

Dat was gemaket ende bescreuen te
Brugghe van ons heren jaren. M^o.
C^oC^o. ach/te[.] sestich, Scondags na
sente lukes dach ewangeliste.

Tekst 3 van het eerste vidimus van 1292

Op 20 november 1276 geeft Diederik van Teilingen aan Floris (van Henegouwen) zijn huis in Warmond en krijgt het van hem in leen terug.

Aangezien er geen origineel voorhanden is, publiceert Gysseling deze gevidimeerde tekst als nr. 186. Hij geeft summiere informatie over het vidimus en vermeldt daarbij de data van de oorkonden die in dit dokument zijn gevidimeerd.

Het origineel van deze oorkonde heeft zich in Bergen (Henegouwen) bevonden en is bij de brand op 14 mei 1940 verloren gegaan. Obreen heeft in 1926 de tekst van het origineel in druk uitgegeven²³. Lacunes in de tekst heeft hij aangevuld uit een vidimus van 1305 dat eveneens in Bergen werd bewaard²⁴. Gysseling heeft deze uitgave waarschijnlijk niet gekend, want hij spreekt er niet over.

Het bovengenoemde *Inventaire* vermeldt deze tekst onder B 1445, p. 387.

Tekst 4 van het eerste vidimus van 1292

Op 25 juli 1284 (de dag van Sint Jacob en Sint Christoffor) schenkt Bouchas van Henegouwen, elect van Metz, aan Floris van Henegouwen de inkomsten van de tol van Niemandsvriend.

Het (Franse) origineel van deze tekst bevindt zich in Bergen (Henegouwen) en is in druk uitgegeven door Kruisheer (1997, 2163). Een Vorlage voor de tekst vinden we eveneens bij Kruisheer opgenomen (1997, 2157).

Het bovengenoemde *Inventaire* vermeldt de tekst onder B 1446, p. 388²⁵.

Tekst 5 van het eerste vidimus van 1292

Op 18 juni 1283 (de vrijdag na Triniteitszondag) schenkt Jan van Henegouwen zijn broer Floris het land van Estroem en belooft hem de goederen van Holland die in het bezit zijn van hun moeder, na haar overlijden op zekere voorwaarden.

Het (Franse) origineel van deze tekst bevindt zich in Rijsel en is in druk uitgegeven door Kruisheer (1997, 2118).

In het bovengenoemde *Inventaire* hebben we geen enkele verwijzing naar dit stuk kunnen vinden.

²³ Obreen, 1926, kolom 299.

²⁴ Helaas geeft Obreen niet aan welke tekst uit het origineel afkomstig is en welke uit het vidimus.

²⁵ Het *Inventaire* dateert de tekst 19 juli 1284.

Tekst 6 van het eerste vidimus van 1292

Op 15 januari 1276 claimt Floris (V), graaf van Holland, van zijn neef Floris van Henegouwen inkomsten uit in te polderen land aan de Schelde.

Het (Latijnse) origineel van deze tekst bevindt zich in het Rijksarchief te Den Haag en is uitgegeven in Kruisheer (1992, 1713).

Het bovengenoemde *Inventaire* vermeldt de tekst onder B 1445, p. 387.

Tekst 7 van het eerste vidimus van 1292

Op 20 september 1264 (Sint Mattheusavond) draagt Wisso van Coudekerke zijn stenen huis of versterking te Oud-Vlissingen op aan zijn tante, Aleid van Henegouwen, weduwe van Jan van Avesnes.

Het (Latijnse) origineel van deze tekst bevindt zich in het Rijksarchief te Den Haag en is uitgegeven in Kruisheer (1992, 1367).

Het bovengenoemde *Inventaire* vermeldt de tekst onder B 1444, p. 386.

Tekst 8 van het eerste vidimus van 1292

Op 18 maart 1272 (de dag na Sint Gertrudendag) verkoopt Diederik van Wassenaar Aleid van Henegouwen zijn ambacht, gerecht en visserij te Schiedam voor een bedrag van 100 pond.

Gysseling publiceert de tekst van de oorkonde als nr. 117A en deelt mee dat er op 7 juli 1298 een transsumpt van deze tekst is vervaardigd door Jan van Balleray, notaris te Cambrai. Van dit transsumpt, dat 117A volgt, vermeldt Gysseling alleen de afwijkingen t.o.v. het origineel. Hij deelt verder mee dat oorkonde en transsumpt zich beide in Den Haag bevinden, en hij vertelt door wie de tekst in druk is uitgegeven. Ook hier spreekt hij niet over een afschrift in het vidimus van Rijsel.

Het bovengenoemde *Inventaire* vermeldt de tekst onder B 1445, p. 386²⁶.

---

²⁶ Het *Inventaire* dateert de tekst 18 maart 1272. Het citeert hier passages uit een Franse versie van dit vidimus.

Gysseling 117A

Jc diederic here van
wassenare riddre make
cont allen den ghenen die
dese lettren sien / ofte
hoeren sullen
dat jc hebbe vorkoecht
mire vrouwen vor aleyden
van henegouen / die
miens har jans wief was
uan auennis ombe hondert
pont hollanser penninghe
/ al mien ambuecht *ende*
mien gherechte dat jc
hebbe ten Niewendamme
van der / west ziden den
moelenwerue die be west
den niewendamme staet
an die nort side / van der
schie Oestwart tot an
sgrauen ambucht. *ende*
zuetwart tot der haluer /
schie. *ende* nortwart tot
an dien diec scoete die bi
norden den dike gaet.

ende jc sal / behouden
die scouinghe van des
drussaten lande. vort
hebbic hore vorkoecht /
omme die vorghenomed
penninghe al die visscherie
die jc hadde uan den
Ouden / damme tot. vet.
in die maze. al soe verre
als zoe mien was.
vort sal mien / vroue
hebben dat ambucht al soe

**Rijsel 1292,
gevidimeerde tekst 8**

Jc diederic van wassenare
riddre make cont alle den
ghenen die dese lettren
Selen sien ofte hoeren
dat ic hebbe vercocht
mire vrouwen ver aleyden
van henengowe die mins
her jhans wif was uan /
auennes *omme* hondert
pont hollanscer peninghe
al mien ambuach *ende*
mien gherechte dat ic
hebbe ten Niewen damme
van der west ziden den
molen werue die be west
den Niewen damme staet
an die noert side / van
der scie oest wert tote
ans grauen ambucht *ende*
zutwert tote der haluer
schie, *ende* noertwert tote
an dien diec scote die bi
norden den dike gaet,

ende ic sab²⁸ behouden
die scouinghe van
des drussaten lande,
/ voert hebbic hare
verkoecht omme die vore
ghenomed peninghe al
de visscherie die ic hadde
van den ouden damme tot
vet in die maze also verre
alsoe mijn was,
voert Sal miin vroue
hebben dat ambucht also

**Tweede transsumpt
van 1298²⁷**

Jc diederic here van
wassenare riddre make
cont allen den ghenen /
die dese lettren sien ofte
hoeren sullen
dat jc hebbe vorkoech
mire vrouwen vor aleyden
van Henegowen die miens
har jans / wief was van
auennis ombe hondert
pont hollanser penninghe
al mien ambuecht *ende*
mien gherechte dat jc
hebbe ten /
Niewenclamme van
der west ziden den
moelenwerue die be west
den nieweclamme stae[t
an die n]ort side van
der schie oest / wart tot
an sgrauen [a]mbucht.
ende auetwarta tot
der hasuerschie. *ende*
nortwart tot an dien diet
scoete die bi norden / den
dike gaet.

ende jc sal behouden
die scouinghe van des
drussates lande. vort
hebbic hore vorkoecht
omme die vor/ghenomed
penninghe al die visscherie
die jc hadde van den
ouden damme. tot. vet. in
die maze. al soe verre als /
soe mien was.
vort sal mien vrouwen
hebben dat ambucht al soe

²⁷ De beschadigde passages in het transsumpt zijn hieronder tussen teksthaken aangevuld naar een foto ervan uit de collectie van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.

²⁸ Sic

verre buten den dike als siet heuet up den dike. / ende het mien es. omme dat dese koep ende dese vorworde ghestade bliue endese niement / wedersegghen ene moghe hier na soe hebbic mienre vrouwen desen brief ghegheuen / gheuest met minen seghel. Dese brief was ghegheuen jn ons heren jaren .m ^o .cc ^o . / lxxi ^o . des naesten daghes na sinte ghertruden daghe	ver/re buten den dike als siet heuet vp den dike ende het miin es, Omme dat dese coep ende dese vorwarde ghestade bliue ende se niement wedersegghen en moghe hiir na so hebic mire vrouwen desen brief ghegheuen / gheuest met minen seghel, Dese brief was ghegheuen in ons heren jaren M ^o c ^o c lx ^o xj des naestes daghes na sente gertruden daghe	verre buten den dike als siet heuet vp den dike, / ende het mien es. omme dat dese koep ende dese vorworde ghestade bliue ende se niement wedersegen ene moghen hir / na soe hebbic mienre vrowe desen. brief ghegheuen gewest met minne segel. Dese brief was ghegheuen, jn / onse here jare. M ^o . CC ^o . Lxxi ^o des naesten daghes na sente gertruden daghe.
--	--	---

Met dank aan: Mario Damen en Marijke de Visser-van Terwisga. In het bijzonder gaat onze dank uit naar de Archives départementales du Nord, waar wij alle medewerking hebben gehad van Henri Guy voor het opsporen van het stuk, waarvan Jean-Luc Thieffry voor ons een foto heeft vervaardigd.

Referenties

BERGH, L.PH.C. VAN DEN

1866-1873, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland uitgegeven van wege de Koninklijke Akademie van Wetenschappen. Eerste afdeling tot het einde van het Hollandsche huis*. Amsterdam/'s-Gravenhage.

BERLIÈRE, U.

1890-1897, *Monasticon Belge, I, Provinces de Namur et de Hainaut*. Abbaye de Maredsous.

BON, A.

1969, *La Morée Franque. Recherches historiques, topographiques et archéologiques sur la principauté d'Achaïe (1205-1430)*. Parijs.

BURGERS, J.W.J.

1993, 'Enkele nieuwe aanvullingen op het 'Corpus Gysseling', *TT* 45, 184-202.

CORDFUNKE, E.H.P.

1996, 'Familiërelaties en dynastieke belangen', in: D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, H. Sarfatij (red.), *Wi Florens... De Hollandse graaf Floris V in de samenleving van de dertiende eeuw*, 20-37. z.p.

CORDFUNKE, E.H.P.

2000, 'Eén graaf, drie graafschappen', in: D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, H. Sarfatij (red.), *1299. Eén graaf, drie graafschappen. De vereniging van Holland, Zeeland en Henegouwen*, 9-22. Hilversum.

- CORPUS,
zie Gysseling, 1977.
- CROENEN, G.
1999, 'Dertig nieuwe Middelnederlandse teksten uit de dertiende eeuw', *TT* 51, 34-41.
- DEHAISNES, L'ABBÉ ET JULES FINOT
1906, *Inventaire sommaire des archives départementales antérieures à 1790*, Nord, Archives civiles - Série B Tome I, 2e partie, Lille.
- GEIRNAERT, NOËL EN MARIJKE MOOJAART
1992, 'Een onbekende middelnederlandse oorkonde van 1265 van de schepenen van het Brugse vrije', *TT* 44, 71-75.
- GYSSELING, M.
1977, *Corpus van Middelnederlandse Teksten (tot en met het jaar 1300)*, reeks I: *Ambtelijke bescheiden*, Den Haag.
- INVENTAIRE,
zie Dehaisnes et Finot, 1906.
- KRUISHEER, J.G.
1992, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*, III, 1256 tot 1278. Assen/Maastricht.
- KRUISHEER, J.G.
1997, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*, IV, 1278 tot 1291. Assen.
- LEROY, MIEKE
1993, 'Een nieuwe onbekende Middelnederlandse oorkonde uit 1271', *TT* 45, 203-210.
- MEULEN, J. VAN
2000, 'Avesnes en Dampierre of 'De kunst der liefde'. Over boeken, bisschoppen en Henegouwse ambities', in: D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, H. Sarfatij (red.), *1299. Eén graaf, drie graafschappen. De vereniging van Holland, Zeeland en Henegouwen*, 47-72. Hilversum.
- OBREEN, H.
1926, 'Bijdragen tot de kennis der middeleeuwsche geslachten van Holland en Zeeland. De heeren van Teylingen en van Brederode'. *De Nederlandsche Leeuw* 44: kol. 193-207, 234-243, 258-266, 290-299, 353-361.
- ROMBOUT, H., M. LEROY EN G. DECLERCQ
1988, 'Acht nieuwe teksten in het Middelnederlands uit de 13de eeuw', *TT* 40, 1-13.
- WAHA, M. DE EN J. DUGNOILLE.
2000, 'de Avesnes en Holland vóór 1299', in: D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, H. Sarfatij (red.), *1299. Eén graaf, drie graafschappen. De vereniging van Holland, Zeeland en Henegouwen*, 23-35. Hilversum.
- WYMANS, G.
1985, *Inventaire analytique du chartrier de la Trésorerie des comtes de Hainaut*. Bruxelles.